

บทที่ 6

การจัดการชั้นเรียน

บทที่ 6

การจัดการชั้นเรียน

การจัดการชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อสนับสนุนให้เด็กเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ความปลอดภัย
2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น
3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม
4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น ฯลฯ
5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น
6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่างๆ

ตัวอย่างการกำหนดแนวทางการจัดการชั้นเรียน

จัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ตามธรรมชาติ สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เรียนรู้ผ่านการเล่นที่น่าสนใจ สนุกสนาน โดยได้ดำเนินการพัฒนาและปรับปรุง ดังนี้.-

1. ภายในห้องเรียน เน้นความสะอาด สวยงาม ปลอดภัย ภายในจะมีมุมประสบการณ์ พร้อมสื่ออุปกรณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการใช้สัมผัสทั้ง 5 มุมประสบการณ์ เช่น มุมบ้าน มุมหนังสือ มุมดนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ ทางโรงเรียนได้จัดทำห้องน้ำห้องส้วมไว้ภายในห้องเรียน เพื่อความสะดวกและความปลอดภัยของเด็ก

2. ภายนอกห้องเรียน จัดตกแต่งสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ หน้าอาคารเรียนจัดให้มีสระน้ำเพื่อเลี้ยงปลา และมีสวนหย่อมด้านหน้าเพื่อความสวยงาม ความเพลิดเพลิน เอื้อต่อการพัฒนาการของเด็ก

หลักสำคัญในการจัดตั้งยึดหลักการสะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และคำนึงถึงความปลอดภัย เป้าหมายการเรียน ความเป็นระเบียบ สวยงาม ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุขซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามแนวการจัดประสบการณ์ได้ดังนี้

- ก. พื้นที่จัดเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เด็กและครู เช่น
มุมแสดงผลงานของเด็ก	มุมไว้เครื่องใช้กระเป๋า รองเท้าเด็ก
มุมจัดความรู้ตามแผน (หน่วย)	มุมแขวนผ้าเช็ดมือ – แก้วน้ำ
มุมปิดประกาศ	มุมเก็บอุปกรณ์
มุมสุขสันต์วันเกิด	มุมเก็บเพิ่มสะสมงานของเด็ก

ข. พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ซึ่งจะเป็นที่ว่างสำหรับเด็ก อยู่รวมกลุ่มกันได้ เช่น กิจกรรมวงกลม กิจกรรมเคลื่อนไหวจังหวะ และอาจใช้เป็นที่นอนของเด็กในเวลากลางวันได้ด้วย

ค. มุมต่างๆ ในกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสรี เช่น มุมสร้างสรรค์ เกม การศึกษา มุมบ้านหรือ มุมบทบาทสมมุติ มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมอ่าน – เขียน มุมฟัง และเล่นเทป และมุมวิทยาศาสตร์ เป็นต้น การจัดมุมต่างๆ เหล่านี้ครูสามารถจัดได้ตาม

ความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพห้องเรียน เนื้อหาตามแผนการจัดประสบการณ์หรือจัดตามความสนใจของเด็ก และอย่างน้อยในแต่ละวันควรมีมุมที่จัดให้เด็กอย่างน้อยที่สุด 4 มุม และมุมที่ควรมีประจำ คือ มุมบ้าน มุมบล็อกและมุมหนังสือ

การจัดมุมต่าง ๆ ควรจัดชิดกับแถบผนังในแต่ละด้านเพื่อให้เหลือเนื้อที่จัดกิจกรรมมากที่สุด โดยใช้ชั้นหรือฉากกั้นในแต่ละมุม มีอุปกรณ์ประกอบให้เด็กเล่นด้วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ดังตัวอย่างการจัดมุมเล่น ดังนี้

มุมบล็อก เป็นมุมที่เด็กได้เล่นกับวัสดุรูปทรงต่าง ๆ ซึ่งทำด้วยไม้ พลาสติก ผ้า ฟองน้ำ หรือกระดาษ โดยไม่มีใครต้องสอน เด็กจะสร้างทุกสิ่งรอบ ๆ ตัวเขาตามจินตนาการในโลกของเด็กเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม และความคิดสร้างสรรค์ ตั้งแต่ขั้นพื้นฐานจนถึงขั้นคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ได้ เด็กจะเริ่มการเล่นขั้นสำรวจตัวบล็อกเพียงอันเดียว ทดลองขว้าง โยน ผลักดัน เหยียบ จนถึงขั้นสุดท้าย อายุประมาณ 5 ขวบขึ้นไป การเล่นบล็อกจะเริ่มที่จะเป็นการสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือแสดงถึงโครงสร้างที่เป็นจริง ครูผู้ดูแลเด็กควรจัดวางอุปกรณ์เพื่อช่วยเสริมความคิดสร้างสรรค์ระหว่างการเล่น เช่น ก่อหลอม หลอดด้าย ขวดพลาสติก อิฐ หิน หุ่นจำลอง ไม้ไผ่ เศษผ้า ยางยืด เป็นต้น ครูผู้ดูแลเด็กควรมีข้อตกลงกับเด็กทุกครั้งในการเล่นแล้วให้เก็บเข้าที่

ครูผู้ดูแลเด็กสามารถจัดให้เด็กช่วยทำความสะอาดบล็อกโดยจัดแบ่งหน้าที่และกำหนดเวลา ที่จะทำงานนี้ให้สำเร็จประมาณ 10 นาที และหากทำไม่สำเร็จเพิ่มเวลาให้อีกครั้งละ 5 นาทีจนทำสำเร็จ

วัตถุประสงค์ ในการจัดมุมบล็อก มีดังนี้-

1. ให้เด็กได้เล่นอย่างสนุกสนาน มีการวางแผนและแก้ปัญหาด้วยตนเอง หรือโดยกลุ่ม
2. ให้เด็กได้ใช้สรีระเคลื่อนไหวอย่างอิสระ

3. ให้เด็กได้พัฒนาการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่ และกล้ามเนื้อเล็ก โดยการทำงาน และสร้างงานด้วยบล็อก
4. ให้เด็กได้เล่นบทบาทสมมติ สถานการณ์ต่าง ๆ
5. ให้เด็กได้เรียนรู้ที่จะแบ่งปันความคิด และการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ในขณะที่ผลัดเปลี่ยนกันใช้บล็อก
6. เพื่อพัฒนาการยอมรับอย่างจริงใจในงานของคนอื่น
7. เพื่อพัฒนาการความคิดรวบยอดทางด้าน คณิตศาสตร์การคำนวณ เช่น ด้านใหญ่ เล็ก มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน รูปร่าง ขนาด และจำนวน
8. พัฒนาความเข้าใจเรื่องด้านหรือเหลี่ยมตรงข้ามที่เหมือนกัน
9. เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์สร้างสรรค์ตามความคิดของเด็กตามที่เด็กมองเห็น
10. เพื่อให้เด็กค้นหาการเคลื่อนที่และความสมดุลจากสิ่งที่เขาสร้างขึ้นมา มุมบล็อก สามารถจัดทำได้ง่ายและเป็นประโยชน์กับเด็กหลายประการ และควรให้โอกาสเด็กในการแสดงผลงานต่อเพื่อน ๆ

มุมบ้าน เป็นมุมที่เด็กเล่นเลียนแบบชีวิตจริง ซึ่งมีประสบการณ์เคยได้พบเห็นมา แต่อาจไม่เคยได้ทดลอง ดังนั้น เด็กอาจจะมีความต้องการซ่อนเร้นอยู่ และหากจัดสถานการณ์จำลองสนองความต้องการของเด็ก ก็จะทำให้มีความสุข ครูผู้ดูแลเด็ก อาจจัดบทบาท สมมติไว้ในมุมบ้าน หรือจัดไว้ใกล้ๆ กัน เด็กจะแสดงบทบาทสมมติตามที่เด็กเกิดจินตนาการ เด็กจะสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม จะพัฒนาภาษาพูด แก้ปัญหาที่เกิด และให้ความร่วมมือในการเล่นกับเพื่อน ดังนั้น ควรจัดเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายเลียนแบบผู้ใหญ่ หรือชุดละครที่มีหน้าฉากหลายรูปแบบ จัดกระจกเครื่องแต่งหน้า เครื่องครัว โต๊ะอาหาร ฯลฯ

วัตถุประสงค์ ของการจัดมุมบ้าน คือ

1. เพื่อแสดงเลียนแบบชีวิตตามที่ได้พบเห็นมา
2. เพื่อแสดงออกทางอารมณ์ และความรู้สึกโดยที่รับการยอมรับจากผู้ใหญ่
3. เพื่อมีปฏิสัมพันธ์หลายบทบาท
4. เพื่อมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กและผู้ใหญ่ในสถานการณ์หลาย ๆ ไม่เป็นทางการ
5. เพื่อพัฒนาภาษาพูด โดยแสดงออกทางสร้างสรรค์
6. เพื่อเลียนบทบาทจากนิทาน ภาพยนตร์ หรือโทรทัศน์
7. เพื่อให้เด็กเกิดความกล้าที่จะแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ในขณะที่ใส่หน้ากาก
8. เพื่อพัฒนาเทคนิคการแก้ปัญหาด้วยตนเอง
9. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมให้ปรากฏชัด
10. เพื่อให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานในขณะที่เล่นกับเพื่อน

มุมหนังสือ เป็นมุมสงบควรจัดให้อยู่ห่างจากมุมบ้าน หรือมุมบล็อก จัดที่นั่งหรือที่นอนสบาย ๆ เพื่อให้เด็กมีสมาธิและใช้ความคิด มีเสื่อ ผ้าปูรองนั่ง หมอนอิง เพื่อสร้างบรรยากาศ มีชั้นจัดวางหนังสือให้เป็นระเบียบ สามารถเลือกดูหนังสือได้ง่าย จัดหนังสือไว้หลายประเภท เช่น หนังสือนิทาน หนังสือภาพ หนังสือการ์ตูน แมกกาซีน และแคตตาล็อก สวยงาม เพื่อจูงใจให้เด็กอยากจับต้องเปิดดู เป็นการปูพื้นฐานนิสัยรักการอ่านให้กับเด็ก ควรเล่นนิทาน หรือเล่าเรื่องให้เด็กฟัง แล้วจัดวางหนังสือไว้เพื่อให้เด็กหยิบไปอ่านได้ จัดทำโครงการหมุนเวียนหนังสือกันอ่าน โดยให้เด็กนำหนังสือมาจากบ้านหรือยืมจากที่โรงเรียนไปอ่านที่พัค เพื่อให้คุณพ่อ – คุณแม่ มีส่วนร่วมในการอ่านหนังสือให้ลูกฟัง ซึ่งเด็กสามารถจะฟังหนังสือเรื่องเดียวกันหลายครั้งหากเด็กชอบ นอกจากนั้นควรจัดให้มีมุมฟัง โดยมีเครื่องเล่นเทป เทป วิทยุ และหูฟัง เป็นต้น อาจจัด

โต๊ะรักการอ่าน และเขียนไว้ข้างๆ มุมหนังสือ โดยจัดเตรียมอุปกรณ์ประกอบ เช่น ดินสอ ไม้บรรทัด สี กรรไกร สก๊อตเทป ที่เย็บกระดาษ กาว กระดาษ เพื่อให้เด็กหัดสร้างหนังสือและเก็บไว้อ่านภายในห้องเรียน ต่อไปภายหน้า หากมีจำนวนหนังสือมากพอ อาจพัฒนาเป็นห้องสมุดเล็ก ๆ ภายในห้องเรียน เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การเลือกใช้และยืมหนังสือจากห้องสมุด ได้เรียนรู้หลักเกณฑ์และมารยาทในการใช้ห้องสมุด

วัตถุประสงค์

1. ให้เด็กรักการอ่าน - เขียน
2. รู้จักใช้วิธีและดูแลรักษาหนังสือ
3. มีมารยาทและสมาธิในการอ่านหนังสือ
4. มีความรับผิดชอบและรักษาระเบียบการใช้หนังสือ
5. เรียนรู้ความหลากหลายของภาษาในภาษาของตนเอง เช่น คำกลอน คำโฆษณา ข่าวสารต่างๆ เป็นต้น

สำหรับมุมอื่นๆ อาจจัดได้ตามความต้องการเรียนรู้ของเด็กหรือจัดให้สอดคล้องกับแผนการสอน โดยต้องคำนึงพัฒนาการตามวัยของเด็ก ศักยภาพที่แตกต่างกัน และหลักการเรียนรู้โดยยึดหลักการการเรียนรู้การเล่นให้เกิดประสบการณ์ ให้เด็กคิดค้นคว้าทดลองหาความจริงในลักษณะกลุ่ม หรือรายบุคคล เด็ก และควรมีกิจกรรมร่วมกัน มีการยอมรับในศักดิ์ศรีและความคิดเห็นของเด็ก และภายใต้กฎเกณฑ์ที่ร่วมกันสร้างขึ้น

แนวทางปฏิบัติเพื่อปรับพฤติกรรมของเด็กให้มีวินัยในห้องเรียน

1. ทำข้อตกลงในการปฏิบัติตนภายในห้องเรียน เพื่อเด็กจะได้ทราบความคาดหวังของพฤติกรรมเด็ก โดยข้อตกลงต้องเป็นการพิจารณาร่วมกันระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและเด็ก เมื่อมีการทำผิดข้อตกลง ก็มีการทบทวนด้วยวิธีการใหม่ เพื่อจะได้ไม่เป็นการบ่น พูดซ้ำซากพร่ำเพรื่อ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และมีอารมณ์อยากต่อต้าน

2. เมื่อมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น ศึกษาสาเหตุให้ชัดเจน แล้วช่วยกันคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา มีวิธีการในการแก้ปัญหาลากหลาย โดยมุ่งไปที่จุดหมายเดียวกัน คือ แก้ปัญหานั้นได้เพื่อเป็นแนวทางในการให้เด็กคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองต่อไป พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ถ้ากิจกรรมในห้องเรียนทำสิ่งซ้ำๆ ไม่น่าสนใจ ต่ำกว่าความสามารถของเด็ก หรือสูงกว่าความสามารถของเด็กที่จะทำได้สำเร็จ เด็กก็จะหาทางออกไปทำอย่างอื่น ที่ก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมตามมา ดังนั้น ต้องศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมให้พบก่อนจึงจะแก้ปัญหานั้นได้ตรงจุด

3. ครูผู้ดูแลเด็กต้องเป็นแบบอย่างให้กับเด็ก มีข้อตกลงในการปฏิบัติอย่างไร ครูผู้ดูแลเด็กควรจะเป็นตัวอย่างในเรื่องเหล่านั้นสำหรับเด็กได้

4. ครูผู้ดูแลเด็กต้องมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติต่อเด็กทุกคนโดยเท่าเทียมกัน มีความยุติธรรมในการตัดสินปัญหาต่างๆ ด้วยเหตุผลหลักการ

5. ให้เด็กรู้แผนงานในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ เพื่อเด็กจะได้มีความรู้สึกมั่นคง เพราะได้รู้ว่าเขาต้องทำกิจกรรมอะไรบ้างในวันนั้น สัปดาห์นั้น ช่วยให้เตรียมตัวเตรียมใจในการทำกิจกรรมได้ดี

6. เมื่อมีพฤติกรรมต่างๆ เกิดขึ้นที่เรียกร้องความสนใจจากครูผู้ดูแลเด็กตลอดเวลา ครูผู้ดูแลเด็กอาจจะต้องใช้วิธีการเมินเฉยไม่สนใจ ถ้าครูผู้ดูแลเด็กทราบว่าพฤติกรรมนั้นไม่ได้มีอันตรายใดๆ เด็กทำเพื่ออยากให้ครูผู้ดูแลเด็ก อยากให้เพื่อนสนใจ การไม่ให้ความสนใจ บางครั้งก็ช่วยลดพฤติกรรมนั้นๆ ได้ ในทำนองเดียวกัน ถ้ามีพฤติกรรมอะไร ที่ครูผู้ดูแลเด็กเห็นว่าจะจะเป็นอันตรายต่อเด็ก ต่อบุคคลอื่น ก็ต้องเข้าไปจัดการทันที หยุดพฤติกรรมนั้น เมื่อเด็กสงบแล้วจึงพูดคุยด้วย สอบถามสาเหตุ และช่วยกันคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหานั้นๆ

7. สิ่งแวดล้อมที่ดี สภาพแวดล้อมภายในห้องที่อบอุ่น เต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะช่วยให้เด็กมีจิตที่สงบ ทำกิจกรรมต่างๆ ผ่านไปได้ด้วยดี

8. มีมุมสงบให้เด็กได้มีเวลาไปนั่งสงบจิตสงบใจ เมื่อเกิดอารมณ์เสีย ไม่พอใจ หรือเป็นต้นเหตุในการทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายในห้อง โดยมุมนี้ไม่ใช่ มุมทำโทษ แต่เป็นมุมที่เด็กจะเข้าไปนั่งทำใจให้สงบ โดยไม่ให้ใครเข้าไปรบกวนสมาธิ อาจจะทำเป็นบ้านหลังเล็กๆ ในห้องเรียน เด็กโมโหไม่พอใจ จะเข้าไปนั่ง เป็นที่รู้กันใน ห้องว่าเพื่อนคนอื่นจะไม่เข้าไปรบกวน พอเด็กรู้สึกสบายใจเด็กก็จะเดินออกมาเอง และเข้าร่วมกิจกรรมของห้องเรียนต่อไป

